Odpowiedzi do zadań zamieszczonych w arkuszu 1. egzaminu maturalnego z języka polskiego 4 MAJA 2023 opracowane przez ekspertów Nowej Ery

UWAGA: W zadaniach otwartych eksperci przygotowali odpowiedzi przykładowe. Mogą się one różnić od Twoich, ale pamiętaj, że każde poprawne i pełne rozwiązanie zostanie ocenione przez egzaminatorów zewnętrznych na najwyższą liczbę punktów.

Część 1. Test *Język polski w użyciu*

Zadania zostały przygotowane do tekstów:

- Agnieszka Krzemińska, *Podróż jak prozak. Po co człowiekowi czasowa zmiana miejsca*, „Ja. My. Oni. Poradnik Psychologiczny «Polityki»", t. 33, 01/2019.
- Olga Stanisławska, *Sens podróżowania. Przestroga*, „Tygodnik Powszechny", wydanie specjalne, nr 3–4/2020.

1.	**Zadanie 1. (0–1)**
0–1	**Na podstawie tekstu Agnieszki Krzemińskiej rozstrzygnij, czy turystyka zmienia podróżującego człowieka. Uzasadnij odpowiedź.**
	.....
	.....
	.....
	.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ
Turystyka przeobraża podróżującego człowieka. Staje się on inną osobą niż w miejscu swojego zamieszkania. Potwierdzają to przykłady z tekstu: zmienia się jego sposób wydawania pieniędzy i ubierania się, rytm snu i nawyki żywieniowe, a także język, którym się posługuje.

2.	**Zadanie 2. (0–1)**
0–1	**Na podstawie tekstu Olgi Stanisławskiej wyjaśnij, jaka korzyść i jakie ryzyko wynikają dla turysty z przekroczenia *ścian „bańki turystycznej"*.**
	Korzyść: .....
	.....
	Ryzyko: .....
	.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ
Korzyść: podróżujący może doświadczyć kontaktu z przedstawicielami innych kultur i poszerzyć horyzonty, a nie tylko zrealizować ustalony i z góry narzucony plan podróży.

Ryzyko: turysta może doznać zawodu, gdy przekona się, że odwiedzane miejsce nie jest tak egzotyczne, jak się spodziewał.

Zadanie 3. (0–2)
Czy przekonanie, że zwiedzanie jest zawłaszczaniem, wyrażone w tekście Olgi Stanisławskiej, znajduje potwierdzenie w tekście Agnieszki Krzemińskiej? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do obu tekstów.

3.
0–1–2

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ
Tak. Olga Stanisławska stwierdza, że zwiedzanie jest zawłaszczaniem, czyli w pewnym sensie zagarnianiem miejsc, które oglądamy i w których przebywamy. Związane jest to z traktowaniem świata jak swojej własności. W tekście Agnieszki Krzemińskiej można znaleźć potwierdzenie tego przekonania. Autorka podkreśla, że turystyka przyczynia się do dewastacji dorobku kulturowego i unikalnej przyrody.

Zadanie 4. (0–1)
Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do tekstu Agnieszki Krzemińskiej i tekstu Olgi Stanisławskiej. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

4.
0–1

1.	W obu tekstach użyto wyliczeń.	**P**	**F**
2.	W obu tekstach zastosowano słownictwo wartościujące.	**P**	**F**

ODPOWIEDŹ
1. Prawda
2. Prawda

Zadanie 5. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polega ironia zastosowana w 4. akapicie tekstu Olgi Stanisławskiej.

5.
0–1

.....

.....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ

Na podstawie akapitu 4. można by odnieść wrażenie, że autorka opisuje „bańkę turystyczną” jako coś pozytywnego, co pozwala łatwo i szybko zaznajomić się z inną kulturą, o czym świadczą takie sformułowania, jak np. „cudowny świat”. Akapit ten ma jednak wydźwięk ironiczny, ponieważ taki sposób poznania jest bardzo powierzchowny, na co wskazuje zdanie: „Konsumujemy odmienność sprowadzoną do banału”.

6.
0–1–2
3–4

Zadanie 6. (0–4)

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: skutki masowej turystyki. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

	Miejsce dla egzaminatora
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____
.....	_____

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ

Autorki zgodnie stwierdzają, że współcześnie turystyka jest zjawiskiem powszechnym, i odnoszą się do jej konsekwencji. Agnieszka Krzemińska w swoim tekście na temat podróżowania zawiera refleksję dotyczącą skutków szeroko rozwiniętej turystyki. Z jednej strony wspomina o jej pozytywnych aspektach: bezpieczeństwie podróżowania i korzyściach finansowych, z drugiej strony pisze o niszczeniu unikalnego piękna zwiedzanych miejsc. Olga Stanisławska zaś podkreśla, że skutkiem masowych podróży jest powstawanie „baniek

turystycznych”. Dzięki nim turysta otrzymuje bezpieczny i atrakcyjny obraz zwiedzanego miejsca, jednak niezgodny z rzeczywistością. Lokalni mieszkańcy zaś mogą się odizolować od zalewu zwiedzających.

Część 2. Test historycznoliteracki

Zadanie 7. (0–1)

Przeczytaj poniższy tekst.

Trojan jest fragmentem kodu dołączonym do innego programu, zwykle wartościowego dla nas. Zdarza się, że zostaje ukryty w skryptach powłoki. Łatwo jest go także ukryć w plikach udających nowe i popularne gry komputerowe. To więc nic innego jak oprogramowanie, które podszywa się pod znane aplikacje. Koń trojański zwykle przez dłuższy czas nie zdradza swoich destrukcyjnych zapędów, co nie oznacza, że pozostaje bierny. Ten z pozoru użyteczny program, wykonujący przydatne funkcje, potajemnie uszkadza system użytkownika lub inne komputery działające w sieci.

Na podstawie: *Konie trojańskie – o sposobach działania wirusów i ich usuwaniu*, www.3giga.pl

Odwołując się do mitu o wojnie trojańskiej, uzasadnij trafność nazwy wirusa komputerowego, którego opis podano wyżej.

7.
0–1

.....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ

Wirus komputerowy opisany w powyższym tekście, zwany Trojanem, uszkadza komputer w podstępny sposób. Stąd analogia do mitu o wojnie trojańskiej. Podobnie uczynili Grecy – chcąc zakończyć wojnę trojańską, użyli podstępu. Pozostawili Trojańczykom wielkiego drewnianego konia, w którego wnętrzu ukryli się greccy wojownicy. Trojańczycy wprowadzili konia do miasta, a Grecy pod osłoną nocy wydostali się z niego na zewnątrz, otworzyli bramy i wpuścili do miasta swoje odziały. W ten sposób zniszczyli Troję.

Zadanie 8. (0–2)

Przeczytaj fragment *Piosenki o końcu świata* Czesława Miłosza oraz fragment *Apokalipsy św. Jana*.

Tekst 1.

Czesław Miłosz
Piosenka o końcu świata

W dzień końca świata
Pszczoła krąży nad kwiatem nasturcji,
Rybak naprawia błyszczącą sieć.
Skaczą w morzu wesołe delfiny,
Młode wróble czepiają się rynny
I wąż ma złotą skórę, jak powinien mieć.

[…]
Nikt nie wierzy, że staje się już.

Tylko siwy staruszek, który byłby prorokiem,
Ale nie jest prorokiem, bo ma inne zajęcie,
Powiada, przewiązując pomidory:
Innego końca świata nie będzie,
Innego końca świata nie będzie.

Czesław Miłosz, *Piosenka o końcu świata*, [w:] tegoż, *Poezje wybrane*, Wrocław 2013.

Tekst 2.

Apokalipsa św. Jana

8 [6] Siedmiu aniołów, którzy mieli siedem trąb, przygotowywało się do trąbienia.
[7] Zatrąbił pierwszy. Na ziemię spadł grad i ogień zmieszany z krwią.
Trzecia część ziemi została spalona, trzecia część drzew została spalona
i wszelka trawa zielona została spalona.
[8] Zatrąbił drugi anioł. Do morza wrzucono jakby wielką górę płonącego ognia
i trzecia część morza stała się krwią.
[9] Jedna trzecia stworzeń morskich zginęła i jedna trzecia statków uległa zniszczeniu.
[10] Zatrąbił trzeci anioł. Z nieba spadła wielka gwiazda świecąca jak
pochodnia, która upadła na trzecią część rzek i na źródła wód.
[11] Gwiazdę nazwano „Piołun”[1] i jedna trzecia wód zmieniła się w piołun,
a wielu ludzi zmarło z powodu wód, które stały się gorzkie.
[12] Zatrąbił czwarty anioł. Zdruzgotano jedną trzecią słońca, jedną trzecią
księżyca i jedną trzecią gwiazd, tak że trzecia ich część się zaćmiła,
a dzień – podobnie jak noc – utracił jedną trzecią swego światła.
[13] Zobaczyłem też i usłyszałem orła lecącego środkiem nieba, który wołał
potężnym głosem: „Biada! Biada! Biada mieszkańcom ziemi z powodu
głosów trąby pozostałych trzech aniołów, którzy wkrótce zatrąbią!”.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, Częstochowa 2009.

[1] Piołun – roślina o bardzo gorzkim smaku.

8.
0–1–2

Czy wizja końca świata zaprezentowana we fragmencie wiersza Czesława Miłosza *Piosenka o końcu świata* jest zgodna z wizją końca świata ukazaną we fragmencie *Apokalipsy św. Jana*? W uzasadnieniu odpowiedzi sformułuj dwa argumenty – każdy w odniesieniu do obu tekstów.

Rozstrzygnięcie: .....

Argument 1.: .....

.....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ

Rozstrzygnięcie: Wizja końca świata zaprezentowana we fragmencie wiersza Miłosza nie jest zgodna z wizją ukazaną w Apokalipsie św. Jana.

Argument 1. Przyroda u Miłosza została ukazana w sposób przyjazny człowiekowi, w Apokalipsie św. Jana jest groźna i śmiercionośna (zatrute rzeki, grad i ogień niszczący świat).

Argument 2. Dzień końca świata w wierszu Miłosza jest pogodny, a człowiek oddaje się swoim codziennym zajęciom, dominuje jasna kolorystyka (pszczoła, złota skóra węża). Natomiast w Apokalipsie św. Jana dominują kolory ciemne (niszczone słońce, księżyc, gwiazdy).

Zadanie 9. (0–1)

Przeczytaj fragment *Pieśni IX* Jana Kochanowskiego.

Jan Kochanowski
***Pieśń IX* (*Księgi wtóre*)**

Nie porzucaj nadzieje,
Jakoć sie[1] kolwiek dzieje:
Bo nie już[2] słońce ostatnie[3] zachodzi,
A po złej chwili piękny dzień przychodzi. […]

Nic wiecznego na świecie:
Radość sie z troską plecie,
A kiedy jedna weźmie moc nawiętszą[4],
W ten czas masz ujźrzeć odmianę naprędszą. […]

Lecz na szczęście wszelakie
Serce ma być jednakie;
Bo z nas Fortuna[5] w żywe oczy szydzi,
To da, to weźmie, jako sie jej widzi.

Ty nie miej za stracone,
Co może być wrócone:
Siła[6] Bóg może wywrócić w godzinie;
A kto mu kolwiek ufa, nie zaginie.

Jan Kochanowski, *Pieśń IX*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1988.

[1] Sie (*starop.*) – się.
[2] Nie już (*starop.*) – jeszcze nie.
[3] Ostatnie (*starop.*) – po raz ostatni.
[4] Nawiętszą (*starop.*) – największą.
[5] Fortuna – w mitologii rzymskiej bogini kierująca ludzkim losem.
[6] Siła (*starop.*) – wiele.

Jaką postawę życiową zaleca podmiot liryczny *Pieśni IX* Jana Kochanowskiego? Uzasadnij odpowiedź.

9.
0–1

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ

Podmiot liryczny w *Pieśni IX* zaleca stoickie, racjonalne podejście do życia, pogodzenie się ze zmiennością losu i zależnością od wyroków boskich. W życiu nie ma nic stałego, niezmienne jest tylko przeplatanie się smutku i radości. Nie należy zatem ani zbytnio rozpaczać, ani nadmiernie się cieszyć – sukcesy są tymczasowe. Akceptacja zmienności i niepewności losu pozwoli nabrać odpowiedniego dystansu do życia, osiągnąć harmonię i spokój wewnętrzny.

Zadanie 10. (0–1)

Zapoznaj się z reprodukcją obrazu Fransa Halsa oraz przeczytaj wiersz Daniela Naborowskiego.

Tekst 1.

Frans Hals
***Young Man holding a Skull* [...]**[1]

www.nationalgallery.org.uk

[1] *Young Man holding a Skull* [...] (*ang.*) – młodzieniec trzymający czaszkę.

Tekst 2.

Daniel Naborowski
[...]

Świat hołduje marności
I wszytkie[1] ziemskie włości[2];
To na wieki nie minie,
Że marna marność słynie.
Miłujmy i żartujmy,
Żartujmy i miłujmy,
Lecz pobożnie, uczciwie,
A co czyste właściwie.
Nad wszytko bać się Boga –
Tak fraszką[3] śmierć i trwoga.

[1] Wszytkie – wszystkie.
[2] Włość – posiadłość ziemska, majątek ziemski.
[3] Fraszka – drobiazg, coś mało znaczącego.

Daniel Naborowski, *Poezje*, Kraków 2003.

Napisz, jaki motyw łączy przedstawiony obraz Fransa Halsa i wiersz Daniela Naborowskiego. Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do obu tekstów.

10.
0–1

Motyw: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ
Motyw: przemijania / ulotności życia / marności świata / vanitas
Uzasadnienie: Motyw ten łączy oba dzieła. W wierszu Naborowskiego motyw przemijania widoczny jest w odwołaniu do ludzkiej fascynacji rzeczami doczesnymi, ziemskimi, które w obliczu nieuchronnej śmierci okazują się nietrwałe i nieznaczące. Na obrazie marność świata i ulotność życia symbolizuje czaszka. Ponieważ trzyma ją w dłoni młodzieniec, wskazuje ona na to, że śmierć jest pewna i dotyczy każdego człowieka.

Zadanie 11. (0–1)
Przeczytaj fragment *Ody do młodości* Adama Mickiewicza.

Adam Mickiewicz
Oda do młodości

Bez serc, bez ducha, to szkieletów ludy;
Młodości! dodaj mi skrzydła!
Niech nad martwym wzlecę światem
W rajską dziedzinę ułudy:
Kędy zapał tworzy cudy,
Nowości potrząsa kwiatem
I obleka w nadziei złote malowidła.

Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*, [w:] *Oda w poezji polskiej. Antologia*, Wrocław 2009.

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do przytoczonego fragmentu *Ody do młodości* Adama Mickiewicza. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

11.
0–1

1.	Motyw lotu, wykorzystany we fragmencie, jest symbolem ludzkiego dążenia do pokonywania ograniczeń.	**P**	**F**
2.	Wizja rajskiej przestrzeni, wykreowana we fragmencie, podkreśla kontrast między rzeczywistością a marzeniami.	**P**	**F**

ODPOWIEDŹ
1. Prawda
2. Prawda

12.1.
0–1

Zadanie 12.1. (0–1)

Uzupełnij tabelę. Podaj tytuł utworu, z którego pochodzi fragment A, oraz tytuł utworu, z którego pochodzi fragment B.

Fragment	Tytuł
A Tyran wstał – Herod! – Panie, cała Polska młoda Wydana w ręce Heroda. […] Ach, Panie, już widzę krzyż – ach, jak długo, długo Musi go nosić – Panie, zlituj się nad sługą. Daj mu siły, bo w drodze upadnie i skona – Krzyż ma długie na całą Europę ramiona, Z trzech wyschłych ludów, jak z trzech twardych drzew ukuty. – Już wleką; już mój Naród na tronie pokuty – Rzekł: «Pragnę» – Rakus octem, Borus żółcią poi, A matka Wolność u nóg zapłakana stoi.	
B Nie – myśli wielkiej trzeba z ziemi, lub z błękitu. Spojrzałem ze skały szczytu, Duch rycerza powstał z lodów… Winkelried dzidy wrogów zebrał i w pierś włożył, Ludy! Winkelried ożył! Polska Winkelriedem narodów! Poświęci się, choć padnie jak dawniej! jak nieraz! Nieście mię, chmury! nieście, wiatry! nieście, ptacy!	

ODPOWIEDŹ
Fragment A. *Dziady* cz. III Adama Mickiewicza
Fragment B. *Kordian* Juliusza Słowackiego

12.2.
0–1

Zadanie 12.2. (0–1)

Wyjaśnij, czym różni się rola przypisana Polsce we fragmencie A od roli przypisanej Polsce we fragmencie B.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ
W *Dziadach* cz. III Polska jest Chrystusem narodów. Męczeństwo i cierpienie polskiego społeczeństwa jest ofiarą, dzięki której cała Europa uwolni się od tyranii i się odrodzi

(mesjanizm). W *Kordianie* bohater nie wierzy w boską interwencję i sprawiedliwość i nawołuje polski naród do zbrojnego czynu, do walki z wrogiem. Polska się poświęci, przyjmie na siebie ciosy przeciwników, by umożliwić zwycięstwo sobie i innym narodom (winkelriedyzm).

Zadanie 13. (0–1)

W poniższej tabeli przedstawiono wybrane założenia dwóch epok literackich: pozytywizmu i Młodej Polski. Do każdej epoki dobierz odpowiedni cytat z utworu poetyckiego, wybrany spośród cytatów 1–3, ilustrujący założenia danej epoki. Wpisz właściwy numer cytatu w odpowiednie miejsce w tabeli.

13.
0–1

	Epoka literacka – założenia	Numer cytatu
A.	**Pozytywizm** Założenia filozofii pozytywizmu […] dostosowywano do szczególnych polskich warunków, wyciągając z niej przede wszystkim konsekwencje praktyczne: konieczność upowszechnienia oświaty, popularyzacji nauki i laickiego światopoglądu. Na podstawie: *Słownik terminów literackich*, red. Janusz Sławiński, Wrocław 2002.	
B.	**Młoda Polska** W pierwszej fazie swego rozwoju [ta epoka] skłaniała się ku tendencjom dekadenckim […], zwłaszcza w liryce kreowała bohatera biernie przeżywającego świat i przekonanego o schyłkowym charakterze kultury, w której żyje. Na podstawie: *Słownik terminów literackich*, red. Janusz Sławiński, Wrocław 2002.	

Cytaty z utworów poetyckich

1. *Nieście więc wiedzy pochodnię na czele*
I nowy udział bierzcie w wieków dziele,
Przyszłości podnoście gmach!

2. *A gawiedź wierzy głęboko;*
Czucie i wiara silniej mówi do mnie
Niż mędrca szkiełko i oko.

3. *Jutro?... Nie wierzę, aby lepiej było,*
i nie zazdroszczę już tej wiary – dzieciom…
Po co się łudzić?

ODPOWIEDŹ
A. 1
B. 3

Zadanie 14. (0–2)

Przeczytaj fragment *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego oraz zapoznaj się z plakatem, którego autorem jest Piotr Kunce.

Tekst 1.

Stanisław Wyspiański
Wesele

AKT III

SCENA 19

Poprzedni, *Gospodarz*

[…]

CZEPIEC
Zbierajcie się, poki czas,
byśwa[1] byli radzi z was,
a nie stojcie jak te ćmy
albo kpy[2];
co kto ma, do ręki brać,
na podwórze wyjść i stać;
tam już ludzie som[3],
co sie sami rwiom:
chłopi, tak! A chłopi, tak!

POETA
– Jakiś znak.

GOSPODARZ
Jakiś znak!

CZEPIEC
Panowie, jakeście som,
jeźli nie pójdziecie z nami,
to my na was – i z kosami!

GOSPODARZ
Wy, a jako – ?

POETA
Wiecież, kto my!?
Co wy o nas wiecie – nic.

CZEPIEC
O, pon, widno, niewidomy;
widać, że nie znacie nas.

PAN MŁODY
Widzę, żeście krwi łakomy;
jeno[4] że na krew nie czas.

[1] Byśwa – byśmy.
[2] Kiep – człowiek głupi; dureń.
[3] Som (*gw.*) – są.
[4] Jeno – tylko.

Stanisław Wyspiański, *Wesele*, Wrocław 1977.

Tekst 2.

Piotr Kunce

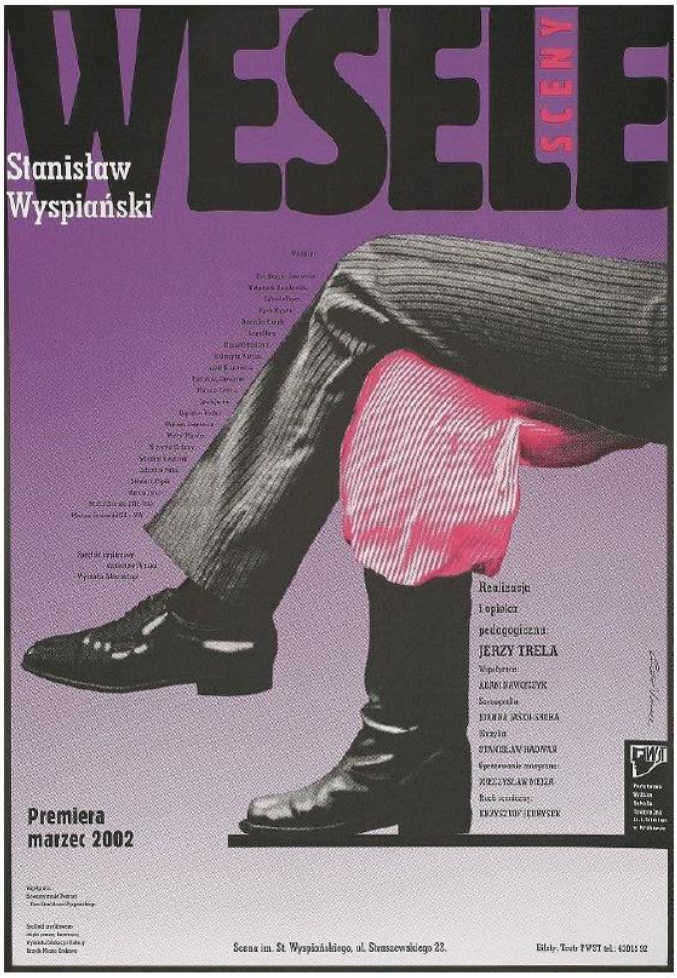

www.artsandculture.google.com

Czy na plakacie przedstawiono taką samą relację między inteligencją a chłopami, jaką ukazano w *Weselu*? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do plakatu i do podanego fragmentu *Wesela* albo do plakatu i do całego dramatu Stanisława Wyspiańskiego.

14.
0–1–2

.....

.....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ

Na plakacie przedstawiono taką samą relację między inteligencją i chłopami, jaką ukazano w *Weselu*. Zarówno we fragmencie, całym dramacie Wyspiańskiego, jak i na plakacie widoczne jest poczucie wyższości inteligencji nad chłopstwem. Na plakacie widać dwie nogi – jedna założona na drugą – ale to noga inteligentna w lakierku i spodniach w kant góruje nad nogą chłopa w długim bucie i czerwonych pasiastych portkach. Taka postawa pokazuje

brak równości. We fragmencie poeta pyta z wyższością „Wiecież, kto my!?”, a w całym dramacie wielokrotnie w wypowiedziach inteligencji przejawia się pogarda i lekceważenie chłopów (np. rozmowa Dziennikarza z Czepcem, Radzczyni z Kliminą).

15.
0–1

Zadanie 15. (0–1)

Wybierz jeden z poniższych tytułów części *Przedwiośnia*:

- ***Szklane domy***
- ***Wiatr od Wschodu.***

Wyjaśnij sens wybranego tytułu na podstawie znajomości powieści Stefana Żeromskiego.

Tytuł części: .....

Wyjaśnienie sensu tytułu części: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ

Tytuł części: *Szklane domy*

Wyjaśnienie sensu tytułu części: Szklane domy są symbolem marzeń o odrodzonym, nowoczesnym kraju i społeczeństwie. Polska w utopijnej wizji Seweryna Baryki jest państwem bogatym, wysoko rozwiniętym technologicznie (np. hydroelektrownie, centralne ogrzewanie), czystym, ekologicznym, sprawiedliwym dla swoich obywateli. Mieszkańcy prowadzą zrównoważony tryb życia, mieszkając w tanich domach budowanych ze szklanych prefabrykatów.

lub

Tytuł części: *Wiatr od Wschodu*

Wyjaśnienie sensu tytułu części: *Wiatr od wschodu* wskazuje na wpływ programu komunistów na ludzi pracy, którzy stanowią większość społeczeństwa i cierpią biedę, są źle wynagradzani i źle traktowani. Idee rewolucyjne, które docierają ze wschodu, czyli Związku Radzieckiego, trafiają wśród robotników na podatny grunt. Bohater powieści, Cezary Baryka, który przeżył rewolucję i powstanie w Baku, był gorącym wyznawcą i sprzymierzeńcem komunistycznej władzy w tamtym czasie. Jednak młodzieńcze fascynacje hasłami równości i sprawiedliwości społecznej, które dotarły do Polski ze wschodu, odżyły. *Wiatr od wschodu* to zatem metafora nadciągających przemian społecznych, które mogą zmienić los biedoty, to rodzaj przedwiośnia, które poprzedza odrodzenie. W tym znaczeniu tytuł trzeciej części dopełnia tytuł całej powieści Żeromskiego.

Zadanie 16.

Przeczytaj fragment powieści *Rok 1984* George'a Orwella.

George Orwell
Rok 1984

– […] Najwięcej, oczywiście, wyrzucamy czasowników i przymiotników, ale setki rzeczowników też są zupełnie zbędne. Usuwamy nie tylko synonimy, lecz także wyrazy przeciwstawne. Bo jaką rację bytu mają słowa, których znaczenie jest po prostu przeciwieństwem innych? Każde słowo zawiera w sobie swoje przeciwieństwo. Weźmy na przykład przymiotnik „dobry". Jeśli mamy „dobry", po co nam taki przymiotnik jak „zły"? „Bezdobry" wystarczy w zupełności; jest nawet o tyle lepszy, że stanowi dokładne przeciwieństwo przymiotnika „dobry", czego nie można powiedzieć o „zły". A gdy z kolei chcemy coś wzmocnić, czy ma sens stosowanie mętnych i w sumie bezużytecznych określeń typu „wspaniały" lub „znakomity"? „Plusdobry" adekwatnie spełnia każdy wymóg, jeśli natomiast zachodzi potrzeba jeszcze większej emfazy, można użyć „dwaplusdobry". […] Z czasem pojęcie dobra i zła ograniczy się do zaledwie sześciu słów, a naprawdę do jednego.

George Orwell, *Rok 1984*, przeł. Tomasz Mirkowicz, Warszawa 1988.

Zadanie 16.1. (0–1)

Spośród podanych określeń (A–D) wybierz to, które charakteryzuje nowomowę stworzoną w państwie opisanym w powieści *Rok 1984* George'a Orwella. Zaznacz właściwą odpowiedź.

16.1.
0–1

A. zwiększanie liczby wyrazów nacechowanych emocjonalnie
B. ograniczanie liczby wyrazów bliskoznacznych
C. stosowanie wyrazów metaforycznych
D. nadużywanie czasowników

ODPOWIEDŹ
B

Zadanie 16.2. (0–1)

Na podstawie powieści *Rok 1984* George'a Orwella wyjaśnij, czemu służyło stworzenie nowomowy.

16.2.
0–1

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ
Nowomowa – język propagandy totalitarnej jest formą przemocy państwa autorytarnego wobec własnych obywateli. W świecie przedstawionym powieści George'a Orwella służy kreowaniu rzeczywistości w sposób użyteczny dla władzy – po to, by mogła ona kontrolować społeczeństwo. Dlatego eliminuje się z języka słowa niechętnie widziane przez władzę, wprowadza się gotowe formułki, by obywatele zaczęli myśleć schematycznie, zmienia się znaczenie wyrazów, np. Ministerstwo Prawdy zajmuje się manipulacją i kontrolą mediów.

Zadanie 17. (0–1)
Przeczytaj fragment *Tanga* Sławomira Mrożka.

Sławomir Mrożek
Tango

AKT III

ARTUR

Czy już rozumiecie, jaki jest wniosek ostateczny? Ach, wy nie rozumiecie, wy, cielesne stworzenia, zajęte swoimi gruczołami, drżące o nieśmiertelność swoją. Ale ja rozumiem, ja! Ja jestem waszym odkupicielem, wy, bydło bezmyślne. Ja wznoszę się ponad doczesność, ja ogarniam was wszystkich, bo ja mam mózg, który wyzwolił się od wnętrzności. Ja!
[…]

STOMIL

Bredzi. Nie zwracajcie na niego uwagi.

[…]

ARTUR

Trzeba tylko być silnym i zdecydowanym. Ja jestem silny. Spójrzcie na mnie, jam jest koroną waszych marzeń! Wuju, będzie porządek! Ojcze, ty zawsze się buntowałeś, ale twój bunt prowadził tylko do chaosu, aż sam siebie strawił. A spójrz na mnie! Czy władza nie jest także buntem? Buntem w formie porządku, buntem góry przeciwko dołom, wyższości przeciwko niższości? […] Siłą jestem! Znajduję się ponad, wewnątrz i obok wszystkiego. Dziękujcie mi, ja spełniłem waszą młodość. To dla was! A dla siebie też mam coś w podarunku: formę, jaką tylko zechcę, nie jedną, ale tysiąc możliwych, mogę stworzyć i zburzyć, co zechcę. […] Wszystko jest we mnie, tu!

uderza się w pierś. Zebrani patrzą na niego z przerażeniem

Sławomir Mrożek, *Tango*, Kraków 1973.

17.
0–1

Jaką postawę – typową dla bohatera romantycznego – przejawia Artur w zacytowanym fragmencie *Tanga* Sławomira Mrożka? W uzasadnieniu odpowiedzi odnieś się zarówno do postawy Artura, jak i do postawy wybranego bohatera dramatu romantycznego.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PRZYKŁADOWA ODPOWIEDŹ

Artur w *Tangu* przejawia postawę buntu i przywództwa. Zachowuje się jak typowy romantyczny indywidualista, przekonany o swoim posłannictwie i wyższości. Postawa Artura przypomina postawę Konrada z III cz. *Dziadów.* Romantyczny bohater uważa się za namaszczonego do wielkich czynów, chce przewodzić narodowi, buntuje się przeciwko Bogu i zastanej rzeczywistości. Uznaje, że jest zdolny do tworzenia nowego świata.